

TİYATRONUN T'Sİ

Altın Portakal Film Festivali kapsamında gösterilen **Pembe Gri**, Türkiye'nin ilk LGBTT¹ tiyatro topluluğu olan Pembe Hayat'ın öyküsünü transseksüellerin eylemlerine ait arşiv görüntüleriyle birleştiriyor. Emre Yalgın'ın yönettiği film, izleyiciyi transfobiyle yüzleştirmeye çalışan dikkate değer bir belgesel.

■ UĞUR YÜKSEL

Son birkaç senedir LGBTT bireylerin örgütlenmeleriyle birlikte görünürlükleri de arttıkça, homofobi ve transfobi de su yüzüne çıkmaya başladı. Ezelden beri var olsa da, cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri nedeniyle işten/okuldan atılan, tacize uğrayan, intihara zorlanan ya da öldürülen insanların öyküleri, haberleri karşımıza daha sık çıkar oldu. Bunun en son örneği 10 Kasım'da Ankara'da yaşandı. Dilek İnce adlı transseksüel, pompalı tüfekle vurularak öldürüldü. Dilek, transseksüellerin ilk örgütlü davası olan 'Eryaman Çetesi Davası'nın tanığıydı.

Geçtiğimiz ay serbest bırakılan çete elemanları mahkeme çıkışında zaferlerini transseksüellere küfürle karışık tehdit savurarak kutlamışlardı. Ve hemen ardından, her gece rahatsız edilen, kaldırıya uğrayan transseksüellerden ilk 'kurban' ise Dilek oldu.

Bu sene Antalya Film Festivali'nde belgesel bölümünde yarışan, Emre Yalgın'ın yönettiği *Pembe Gri* adlı film Dilek'i değil ama Dilek'in çocukluğundan beri maruz kaldığı ve en sonunda onun ölümüne neden olan transfobiyi anlatıyor.

"Okulda, işte, mecliste / Eşcinseller her yerde / Kabul et ya da etme / Eşcinseller her yerde..." Bir eylemde atılan bu sloganla başlıyor film. Ankara tren garına varıyoruz sonra. Pembe Hayat Tiyatrosu'nun İstanbul

gösterimi için çıktığı yolculuğun başlangıcındayız. Kamera, grubu şaşırarak, eleştirecek, yargılayarak, ama bir yandan da ilgili gözlerle izleyen yolcuların arasında geziniyor sonra. Birazdan memelerini açan ya da jilet sallayan transseksüeller görmeyi bekliyorsanız yanılıyorsunuz. Karşımızda "Hayat mı sahnedir, yoksa sahne mi hayat" sorusunu soran iki transseksüel ve iki gey var: Selay, Destina, İsmail ve Barış. Geçen sene Ankara'da Pembe Hayat Derneği'nin çatısı altında kurulan tiyatronun oyuncularını onlar. Oyunlarının adı da 'Pembe Gri'.

Türkiye'nin ilk LGBTT tiyatro topluluğu da olan Pembe Hayat'ın oyunu, Destina adlı transseksüelin seks işçiliği yapan arkadaşlarını örgütlemeye çalışmasını anlatırken, eşcinsellerin ve transseksüellerin toplum ve aile içinde yaşadıkları ayrımcılığa dikkat çekiyor. Film de yaratıcılarının izinden giderek oyunun temel derdine odaklanıyor. Filmde, oyundan görüntüler bir süre sonra yerini transseksüellerin eylemlerine bırakıyor ve 2006 senesinde, yaşanan ayrımcılığa artık son vermek için Pembe Hayat Derneği'nin kurulması fikrinden Ankara'da, öldürülen eşcinseller ve transseksüeller için yapılan 'Kefenli Eylem'e kadar pek çok olayın arşiv görüntüsüyle transfobiye karşı verilen mücadeleye tanıklık ediyoruz.

Her ne kadar bu grup ve bu oyun üzerine gibi yapılmış görünse de, filmin asıl kelamı transfobi üzerine oluyor ve film, heteroseksüeller arasında olduğu kadar eşcinsellerin içinde de var olan bir nefreti sorguluyor. Eşcinsellerin açık olmadıkları sürece sorun yaşamadıklarını söyleyen dernek kurucusu Buse'nin "Ortak sorunlar yaşasak da görünürlük anlamında farklılaşıyoruz" sözleri bu durumu açıklamaya yetiyor. Oyuncuların açık bir eşcinsel olan İsmail de bu iddiayı doğrularak, "Eşcinsel olduğum için homofobik değildim, ama transfobiktim. Bu oyun bunu yenmemi sağladı" diyor. İşte film de oyun gibi, izleyenleri transfobileriyle yüzleştirmeye, bu nefreti azaltmaya, yok etmeye çalışıyor. Bunu ne kadar başardığını söylemek zor olsa da, filmin onlarla "yeni tanışanlar için" transseksüellerin seks işçiliği

dışında da bir hayatları olduğunu göstermesi önemli. Hele hele Selay'ın gece sokaklarda yaşadıkları şiddeti anlatırken "Madem istemiyorsun, neden fuhuş yapıyorsun" cahil sorusunu soranlara verdiği yanıt bir belgesel filmde beklediğimiz açıklığı taşıyor. 17 Temmuz 2007 tarihinde İş ve İşçi Bulma Kurumu önünde yapılan eylemde hem kurum görevlileri hem de dışarıdaki insanların bakışlarının verdiği yanıt: "Transseksüellere verilecek işimiz yok!" Buse'nin sözleri de bugünkü duruma son noktayı koyuyor: "Bir sene oldu, tek bir yanıt gelmedi."

Pembe Gri, "marjinal ve tehlikeli" sanılan transseksüellerin dünyasını "normal" kılan bir film. Daha da önemlisi, transfobinin hayatlarını yok eden gücünü bilseler bile "başka bir dünya mümkün" diyen insanların mücadelesini gösteriyor film seyircisine. Dilek'i ve diğerlerini hatırlatarak...

not:

¹ Lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel

DUYURULAR:

• **World Cinema Fund** adlı, geçiş sürecindeki ülkelerin sinemacılarına destek veren fona dağıtım desteği için son başvuru tarihi **18 Aralık 2008**. (www.berlinale.de)

• **Maysles Kardeşler Belgesel Film Yarışması** için son başvuru tarihi **19 Aralık 2008**. (www.belfastfilmfestival.org)

• Ortak yapım, dağıtım ve gösterim için destek veren **Eurimages** fonuna son başvuru tarihi **5 Ocak 2009**. (www.coe.int/eurimages)

• **Osmanlı Bankası Müzesi**'nde perşembe günleri belgesel gösterimleri devam ediyor. (www.obmuze.com)

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Bu yıl Londra Film Festivali'nin en büyük sürprizlerinden biri genç Rus yönetmen Alina Rudnitskaya'nın üç kısa belgeselinin gösterimiydi. Rudnitskaya, Ekim Devrimi'nin ertesinde 1918'de kurulan St. Petersburg (eski adıyla Leningrad) Belgesel Film Stüdyosu bünyesinde çalışıyor -tabii ki kuruluşundan beri değil. 1976 doğumlu bu genç kadının yeniyetmeliği ve reşitliği komünizm sonrası döneme denk gelmiş olmalı. Zaten yönetmen tam da Sovyet sonrası kültürünü, özellikle de geçiş ve dönüşümün kadınların hayatlarını nasıl etkilediğini başarıyla belgeliyor.

Gösterim, filmlerin tarih sırasına göre düzenlenmişti; önce Rudnitskaya'nın yirmi dakikalık filmi *Amazons'u* (2003) seyrettik. St. Petersburg sokaklarında at koşuran, parklarda ve doğum günü partilerinde çocukları midilli sırtında gezdirerek geçinen bir grup

atlı kadın hakkındaki filmde, bu şehirli bıçkın *cowgirl* çetesine yeni katılan bir genç kadının acemilik dönemini izliyoruz.

İkinci film *Besame Mucho* (2006) yine akıllı bir senaryo sunuyor: Rusya'nın taşrasında bir kasabada yaşayan, ortalama, orta yaşlı, işçi sınıfından kadınlar boş vakitlerinde amatör bir koroda, Verdi'nin 'Aida'sından arylar söyleyecekleri bir gösteriye hazırlanıyorlar. Bir çöp toplayıcısı, bir hemşire ve bir temizlikçi kadının gündelik hayatlarındaki zorluklar operanın melodramatik müziğiyle bir araya geliyor. Filmde kadınlar, gösterişsiz hayatlarının işaret ettiği çok ötesinde arzuları olan çok boyutlu karakterler olarak beliriyor. Bu ilk kez anlatılan bir hikâye değil elbette, yine de sıradan insanların olağanüstü yönlerine tanıklık etmenin her zaman etkileyici olan bir yanı var.

Gösterim programındaki üçüncü film (Rudnitskaya'nın son filmi) *Kak stat stervoi* (*Bitch Academy*, 2008), serbest piyasa kapi-

talizminin komünizm sonrası dönemde kadınlar üzerindeki etkisini, üç film arasında en çıplak biçimiyle ortaya koyan film. Zengin erkek tavlama becerisi geliştirmeye çalışan kadınları konu edinen filmde, bu becerilerin edinilebileceği bir "okul" olduğunu öğreniyoruz. Okulda verilen, grup terapi, dominatrikslik ve cazibe eğitimi gibi tuhaf ve tekinsiz bir karışımdan oluşan derslerde kadınlara erkekleri nasıl memnun edecekleri ve en nihayetinde de nasıl ağa düşürecekleri öğretiliyor.

Filmleri birbirine bağlayan ortak nokta, hayatın sunduklarının ötesinde, farklı bir şeye duyulan özlem. Gözlemsel sinemacılığın (kimilerine göre eski moda olan) kurallarına birebir uyan Rudnitskaya ne röportaj, ne anlatıcı sesi, ne arayazılar (intertitles), ne de görselleri açıklayacak veya bir bağlama oturtacak herhangi başka bir yöntem kullanıyor. Dolayısıyla, Sovyet sonrası Rusya'da bir dizi *sıradan olağanüstü* kadının hayatlarını, verisel ve tarihsel detayların yerine, duygudaşlık hissinin bahsettiği derin bir kavrayışla algılıyoruz.

Alisa Lebow Londra'daki Brunel Üniversitesi'nde belgesel kuramı, tarihi ve prodüksiyonu üzerine ders veren bir sinemacı ve akademisyen. Ayrıca *docistanbul* Belgesel Araştırmaları Merkezi'nin kurucu üyelerinden.
Alisa.Lebow@brunel.ac.uk

BAŞVURU TARİHİ YAKLAŞAN FESTİVALLER

It's All True

11 Aralık 2008
/ www.itsalltrue.com.br

İstanbul Film Festivali

31 Aralık 2008
/ www.iksv.org

Hot Docs

15 Aralık 2008
/ www.hotdocs.ca

DOXA Belgesel Film Festivali

15 Aralık 2008
/ www.doxafestival.ca

Zagreb Dox

15 Aralık 2008
/ www.zagrebdox.net

Ankara Uluslararası Film Festivali

26 Aralık 2008
/ www.filmfestankara.org.tr

Belgrad Belgesel ve Kısa Film Festivali

30 Aralık 2008
/ www.kratkimetar.rs

Yamagata Uluslararası Belgesel Film Festivali

15 Aralık 2008
/ www.yidff.jp

Documenta Madrid

31 Aralık 2008
/ www.documentamadrid.com

BU AYKİ FESTİVALLER

Bratislava Uluslararası Film Festivali
28 Kasım-5 Aralık 2008 / www.iffbratislava.sk

Camerimage 29 Kasım 2008-6 Aralık 2008
/ www.pluscamerimage.pl

GZ DOC 1-5 Aralık 2008 / www.gzdoc.com

Bilimsel Film Yapımcıları Dünya Kongresi
1-4 Aralık 2008 / www.wcsfp.com

COR-10 Forum 1-3 Aralık 2008 / www.cor-10.com.es

VIVISECTfest 8-14 Aralık 2008 / www.vivisectfest.org